

AB'DE 7'NCİ ÇEP DÖNEMİ BAŞLADI

AB Çevre Eylem Programlarının (ÇEP) 7'ncisi Avrupa'nın çevre politikasının 2020'ye kadar öncelikli hedeflerini özetleyerek, 2050 yılı için esas sorunlara yönelik uzun vadeli bir görüş sunuyor. Program, özellikle "düşük karbon ekonomisine geçişi" hızlandırması beklenen çevre ve iklim politikasının profilini çiziyor.

Avrupa Birliği'nde (AB) 2014 yeni mali döneminin başlamasıyla, AB genelinde birçok programın devamı niteliğindeki yeni nesil programlar da uygulanmaya başlandı. AB'de 1973 yılında başlatılan ve AB'nin Çevre Politikası'na yön veren en önemli programlardan biri olan Çevre Eylem Programları'nın (ÇEP) 7'ncisi bunlardan biri. "Gezegeğin Sınırları İçinde, Daha İyi Yaşamak" (Living Well, within the limits of our planet) sloganıyla, Komisyon tasarısının yayımlandığı tarihten yaklaşık bir sene sonra 17 Ocak 2014 tarihinde yürürlüğe giren program (Madde 5*), Temmuz 2012 tarihinde sona eren 6'ncı ÇEP'in yerini alıyor.

7'nci ÇEP, oldukça geniş bir yelpazeye yayılmış entegre çevre yönetimini üye ülkelere sunarken, AB'nin 2020 yılına kadarki çevre politikasına yön verecek program, özellikle "düşük karbon ekonomisine geçişi" hızlandırması beklenen çevre ve iklim politikasının profilini çiziyor. Türkiye'nin de AB çevre mevzuatına uyumu düşünüldüğünde, dikkate alınması gereken bir program olarak görülen 2014-2020 dönemini kapsayan AB'nin yeni dönem çevre eylem programı neleri kapsıyor.

29 Kasım 2012 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından sunulan programın taslak metni, Danimarka Dönem Başkanlığı sırasında (Ocak-Haziran 2012) Avrupa Parlamentosu Çevre Komitesi toplantılarında ve Çevre Konseyi'nin gündeminde görüşlere açıldı. 20 Kasım 2013 tarihinde Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin onayını alarak kabul edilen yeni program, aşağıda yer alan başlıklar altında dokuz çalışma alanını içeriyor:

◆ Doğal ve ekolojik hayatın korunması ve iyileştirilmesi (temel öncelik): 2020 Biyoçeşitlilik Stratejisi ve Avrupa'nın Su Kaynaklarının İyileştirilmesi Planı'nı da kapsayan arazi kullanımının iyileştirilmesi, temiz içme suyunun, hava kalitesinin ve doğanın korunması.

◆ Yeşil ve düşük karbonlu ekonomiye geçiş (temel öncelik): "Daha azla daha çok iş yapma" (Doing More with less) sloganıyla, kaynak verimliliğine odaklı ekonomi modeline geçiş ve bunun için 20-20-20 iklim ve enerji hedeflerine gerçekleştirilmesi.

◆ Çevresel nedenli etkilerin azaltılmasıyla insan sağlığının korunması (temel öncelik): Toksik içermeyen çevre, AB vatandaşının bilgilendirilmesi ve daha iyi uygulama.

◆ AB çevre mevzuatının daha iyi uygulanması (etkinleştirici öncelik): AB ekonomisine katkı.

◆ Daha iyi bilgi akışının sağlanması: Potansiyel çevresel risklere karşı bilincin artırılması, araştırma ve inovasyon çalışmalarına daha fazla yatırım.

◆ İklim ve çevre çalışmalarına yatırımların artırılması (etkinleştirici öncelik): Özel ve kamu sektörünün desteğiyle çevre dostu ürün ve hizmetlerin AB pazarında artırılması.

◆ Çevresel ve iklim değişikliği düzenlemelerinin, diğer politika alanlarına tamamen entegre edilmesi (etkinleştirici öncelik): Bölgesel, balıkçılık, tarım, ulaştırma, enerji gibi politika alanlarıyla paralel çalışmaların yürütülmesi.

◆ Sürdürülebilir şehirler (yatay öncelik): Çevre dostu şehir planlamaları.

◆ AB'nin uluslararası ortamda etkinliğinin artırılması (yatay öncelik): Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (Sustainable Deve-

lopment Goals) ile birlikte, AB'nin küresel yaklaşımlarından biri olacak "Gezegeğin Sınırları İçinde, Daha İyi Yaşamak" amacının yaygınlaşması.

ENTEĞRE ÇEVRE POLİTİKASININ ÖNCÜSÜ

Programlar, Birlik organlarının hukuki bakımdan bağlayıcı olmayan, ancak politik bakımdan belirli niyetlerini ortaya koyan çalışmalar olarak değerlendiriliyor. Programlar, genel beklentileri gösterdiği gibi yeni fikirler veriyor, bir sonraki çalışmalar için bir çerçeve ve hukuki zemin inşa ediyor.

Program bütünüyle, yeşil ekonomi düşük karbon ekonomisi, enerji ve kaynak verimliliğini ön plana alması nedeniyle, üye ülkeler, Avrupa Parlamentosu (AP), bölgesel veya yerel otoriteler, iş dünyası ve sivil toplum kuruluşlarıyla eş zamanlı çalışmaları öneriyor.

Nitekim yeni programın içeriği; Parlamento'nun Konsey'in ve ilgili tüm paydaşların görüşlerinin alınmasıyla hazırlandı. Sadece AB'deki gelişmelerle (ekonomik kriz) sınırlı kalmayıp, uluslararası alandaki önemli gelişmelerin sonuçlarının dikkate alınmasıyla şekillendi. Bilindiği gibi, 2003 yılı Avrupa genelinde aşırı sıcak hava dalgasının yaşandığı bir yıl oldu. Dolayısıyla

meydana gelen felaketlerin %64'ü hava ve sıcaklığa bağlı olarak gelişti, 20 binden fazla kişi hayatını kaybetti ve gıda üretimindeki düşüş AB'de büyük kaygı yarattı. Aynı şekilde, küresel çevre sorunlarının mevcut ekonomi politikalarına, sosyal hayata ve "insan sağlığına" etkisinin AB sınırları içinde artması, hâlihazırda bulunan Avrupa 2020 Stratejisi'nin hedeflerinin bağlayıcılığının sürmesi, üye ülkelerin ekonomik kriz ortamına girmesiyle AB içinde bazı önemli yapısal reformların yapılması gereksiniminin artması ve Haziran 2012 tarihinde gerçekleşen Rio+20 Zirvesi'nde "küresel vizyon" eksikliğinden bahsedilmesi program içeriğinin hazırlanmasında önemli rol oynadı.

Mevcut durum, bu gelişmelerin ve özellikle ekonomik kriz ortamının yarattığı yapısal reform gerekliliğinin belirginleşmesiyle, yeşil ekonomi gibi AB için yeni fırsatlar sunması beklenen modellerin geliştirilmesinin uzun vadede gündemde kalacağı öngörülmüyor. Programda ayrıca iklim temelli hedeflerin gerçekleştirilmesinde gerek AB gerekse üye ülkelerin sorumlulukları da tanımlanıyor. Programın bütçe içeriği ise 7-8 Şubat 2013 tarihleri arasında Devlet ve Hükümet Balkanları Zirvesi'nde kabul edilen, AB'nin 28 üye ülkesi için tasarlanan 2014-2020 Çok Yıllı Mali Çerçevesi (Multiannual Financial Framework/MMF) dâhilinde ele alınıyor. Tablo 1'de büyüme ve doğal kaynak kullanımına ilişkin Mali Çerçeve'de belirtilen harcama ödenekleri yer alıyor. Tablo 1'deki ödenekler Mali Çerçeve'nin sadece iki bölümünü oluşturuyor.

ATIKTA 72 MİLYAR EURO TASARRUF, 400 BİN ÜZERİ İŞ

Program kapsamında doğru ve tam olarak uygulanan atık yönetimi sonucunda AB genelinde 2020 yılına kadar yıllık 72 milyar Euro tutarında tasarruf sağlanacağı belirtiliyor. Aynı şekilde, geri dönüşüm teknikleriyle de 42 milyar euroluk tasarruf elde edilebileceği belirtiliyor. Program, karbon salınımını azaltacak yeni büyüme modeliyle 400 binin üzerinde yeni iş imkânlarının AB'yi beklediği tahmin ediliyor.

TÜRKİYE İÇİN ÖNEMİ

AB Çevre Politikası, sürekli değişim içinde olan ve uzun vadede entegre çevre yönetimi çerçevesinde bir çok farklı politika alanını aynı amaç doğrultusunda birleştiren nitelikte. AB çevre politikasının dinamikleri, üye ülkelerin çevre performanslarına da ciddi oranda şekil verebiliyor.

2014-2020 Çok Yıllı Mali Çerçevesi'nde Harcama Ödenekleri (2011 fiyatları, milyon euro)

Harcama Ödenekleri	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. SMART Büyüme	60,283	61,725	62,771	64,238	65,528	67,214	69,004
1.a. Büyüme, istihdam için rekabet gücü	15,605	16,321	16,726	17,693	18,490	19,700	21,079
1.b. Ekonomik, sosyal ve bölgesel uyum	44,678	45,404	46,045	46,545	47,038	47,514	47,925
2. Sürdürülebilir Büyüme: Doğal kaynaklar	55,883	55,060	54,261	53,448	52,466	51,503	50,558

Kaynak: Avrupa Komisyonu**

2020 yılının çevre politikasının çerçevesini sunan yeni ÇEP, özellikle düşük karbon ekonomisi çerçevesinde, "çevresel sorun riski en az olan üretim" modeliyle "en az tüketime yönelen", tüketileni de geri dönüşümlü olarak geri kazandıran hedefleri içeriyor. Bu bağlamda, Avrupa 2020 hedeflerine paralel nitelikteki 7'nci ÇEP, aday ülkelere de bir anlamda çevre koruma ve iklim değişikliğiyle mücadelede önemle üzerinde durulan çalışmaların çerçevesini sunuyor. AB'nin uzun vadede ne tür bir seçenek doğrultusunda hareket ettiği, aday ülke tarafından da takip edilmesi gereken bir husus olarak önem taşıyor.

Türkiye'nin çevre ve özellikle iklim değişikliği kapsamındaki ulusal vizyonu ve hedefleri İklim Değişikliği Strateji Belgesi'nde ve İklim Değişikliği Eylem Planı'nda şu şekilde ifade ediliyor:

"(...) Ulusal vizyonu; iklim değişikliği politikalarını kalkınma politikalarıyla entegre etmiş, enerji verimliliğini yaygınlaştırmış, temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını ar-

7'İNCİ ÇEP'İN, AVRUPA 2020 STRATEJİSİ, AB İKLİM VE ENERJİ PAKETİ, 2020'YE KADAR AB BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK STRATEJİSİ, AVRUPA'DA KAYNAK VERİMLİLİĞİ YOL HARİTASI VE 2050'DE DÜŞÜK KARBONLU EKONOMİYE GEÇİŞ YOL HARİTASI GİBİ **DİĞER AVRUPA POLİTİKA ÇERÇEVELERİYLE** YAKINDAN BAĞLANTILI OLDUĞU GÖRÜLÜYOR.

tırmış, iklim değişikliğiyle mücadeleye özel şartları çerçevesinde aktif katılım sağlayan ve yüksek yaşam kalitesiyle refahı tüm vatandaşlarına düşük karbon yoğunluğuyla sunabilen bir ülke olmaktadır.” (İDEP s. 65; İDSB s.5).

“(…) Stratejik hedefleri; BMİDÇS'nin ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ilkesine uygun olarak ve özel koşulları çerçevesinde, iklim değişikliğiyle mücadelede ve uyum politikaları ile önlemlerini, ulusal kalkınma planlarına dâhil etmek; ... küresel önlemlere kendi imkanları ölçüsünde sürdürülebilir kalkınma ilkeleriyle uyumlaştırılmış kalkınma programını sekteye

uğratmadan, sera gazı emisyon artış hızını sınırlayarak katkı sağlamak; ...azaltım, uyum, teknoloji transferi ve finansman ana başlıklarındaki küresel stratejik amaçların, tarafların sorumlulukları göz önünde bulundurulması suretiyle tasarlanması ile yürütülmesine uyum sağlamak ve uluslararası faaliyetlerde etkin rol oynamak; ...ihtiyaç duyulan mali kaynaklara erişimi artırmak; ...mevcut teknoloji ve kalkınma düzeyimiz göz önüne alınarak temiz üretime yönelik Ar-Ge ve inovasyon kapasitesini geliştirmek; ...uyum kapsamındaki faaliyetleri, etkin ve sürekli eşgüdüm sağlayarak, şeffaf, katılımcı ve bilimsel çalışmalara dayanan karar alma süreçleriyle geliştirmek; ...kamuyoyu bilincini artırmak; ...bütüncül

bir bilgi yönetim sistemini oluşturmaktır.” (İDEP s.65-66)

Belgelerde verilen hedeflerin, temiz enerji üretimine yönelik araştırma ve inovasyonlara ayrılması son derece kıymetlidir. Düşük karbonlu ekonomiye geçişte bu önceliklerin öne çıkması kadar, uzun vadede emisyon azaltım hedefinin belirlenmesi ve fosil yakıta olan bağlılığın azaltılması da, AB’de yapılandırılan yeni programlara paralel seyir izlenmesi açısından son derece önem arz ediyor.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’nın verilerine göre, 2011 yılında Türkiye’de birincil enerji talebi doğal gazda %32, kömürde %31, petrolde %26 ve suda %4 olarak açıklanıyor. Bu durumun, 2023 yılına gelindiğinde kömürde %37, doğal gazda %23, petrolde %26 ve suda %4 seviyesinde olacağı tahmin ediliyor. Lisans verilen kurulu güce bakıldığında da aynı tabloyla karşılaşmak mümkün: 2013 Ekim ayı sonu itibarıyla, kurulu gücün birincil enerji kaynaklarına göre dağılımında doğal gaz %31,4, hidrolik %34,7, kömür %20,2 ve rüzgâr %4,4 olarak veriliyordu. Yine

aynı dönemde, elektrik üretiminin %41,3’ü doğal gaz, %29,2’si hidrolik ve %24,2’si kömürden elde edilirken , enerji tüketiminde Türkiye’de 2002-2011 yılları arasında yine petrol, kömür ve doğal gaz listenin başında yer alıyor. Türkiye’de petrol arama ve üretiminin, 2002-2011 yılları arasında 100 milyon dolardan 1,36 milyar dolara çıkarak, yaklaşık 10 yılda %13,5 oranında artış gerçekleştiği de veriler arasında yer alıyor.

Dipnotlar:

- 1) Damla Cihangir, “Sorularla AB Politikaları-Çevre Politikası”, İKV İktisadi Kalkınma Vakfı, Yayın No: 254, Ocak 2012.
- 2) European Environment Agency, “Impacts of Europe’s Changing Climate”, EEA Report No: 2/2004, Copenhagen, s.9.
- 3) Çerçeve kapsamında diğer harcama ödeneklerine internet üzerinden http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1004_en.htm adresinden ulaşılabilir.
- 4) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, “Dünyada ve Türkiye’de Enerji Görünümü”, s.12, http://www.enerji.gov.tr/yayinlar_raporlar/Dunyada_ve_Turkiyede_Enerji_Gorunumu.pdf
- 5) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız’ın 14 Kasım 2013 tarihli Bütçe Komisyonu’nda sunduğu 2014 Yılı Plan ve Bütçe Konuşma Metni, s.12, http://www.enerji.gov.tr/yayinlar_raporlar/2014_Plan_ve_Butce_Komisyonu_Konusmasi
- 6) Plan ve Bütçe Konuşma Metni, s.16.
- 7) Plan ve Bütçe Konuşma Metni, s.14.
- 8) “Dünyada ve Türkiye’de Enerji Görünümü”, s.13.
- 9) a.g.e., s.27.

**Büyük
Ülkenin
Büyük
Markası**

